

IV. NEKROLOGI

PROF. DR HAB. ZENOBIA KNAKIEWICZ

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Wydział Ekonomii, Katedra Bankowości na tym Wydziale, jak również pracownicy i doktoranci katedr Finansów na wszystkich Wydziałach Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu pragną pożegnać swojego wybitnego Profesora i złożyć hołd wyjątkowej osobowości i wyjątkowej reprezentantce dziedziny nauk o finansach:

Śp. Profesor Zenobii Knakiewicz.

Z wielkim żalem wszyscy pracownicy Wydziału Ekonomii oraz całe środowisko akademickie Uniwersytetu Ekonomicznego przyjęło wiadomość o Jej odejściu.

Bezlitosna śmierć zabrała Profesor Zenobię Knakiewicz w pełni działalności twórczej pomimo przebywania od kilkunastu lat na emeryturze. Odeszła od nas Osoba o wielkiej pracowitości, solidności, stawiająca sobie w życiu bardzo wysokie wymagania, lubiana i szanowana przez wszystkich.

Pani Profesor żyła pracą, wiedząc, że efekty tej pracy zdeterminowane są posiadaną wiedzą. W czasie okupacji, po wysiedleniu wraz z rodzicami z Wrześni do Nałęczowa, ukończyła w 1943 r. Szkołę Handlową dla dorosłych, a w 1944 r. – Studium Spółdzielcze, równocześnie przygotowując się do egzaminu maturalnego. Krótko po zdaniu egzaminu dojrzałości w 1946 r. rozpoczęła swoją pracę dydaktyczną, zatrudniając się jako nauczycielka przedmiotów zawodowych – księgowości, organizacji i techniki handlu oraz arytmetyki – w Gimnazjum Handlowym w Nałęczowie. Zatem z procesem dydaktycznym Pani Profesor związana była zawodowo przez 63 lata. Zaangażowanie w działalność dydaktyczną przed zatrudnieniem w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu przyjmowało różnorodne formy – np. wykładów na kursach specjalistycznych dla głównych księgowych, rewidentów czy rzeczoznawców rachunkowości rolnej. Praca (do 1955 r.) w różnych instytucjach państwowych często wiązała się z jednoczesną realizacją przez Panią Profesor funkcji wykładowcy.

Jeszcze na studiach magisterskich Zenobia Knakiewicz podjęła pracę zawodową w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Poznaniu – było to w 1955 r., a zatem do chwili śmierci na pełnym bądź niepełnym etacie przepracowała Pani Profesor na Uczelni 55 lat.

Na swojej drodze naukowej spotkała Pani Profesor wielu wybitnych naukowców, dla których była powiernikiem, pierwszym czytelnikiem i osobą przechowującą rękopisy ich prac: Janusza Wierzbickiego, Józefa Zajdę, a przede wszystkim Edwarda Taylora, w którego seminarium teoretyczno-ekonomicznym, prowadzonym dla pracowników nauki poznańskich uczelni, aktywnie uczestniczyła w latach 1957-1960.

W 1986 r. podjęła się opublikowania pracy prof. Józefa Zajdy, *Kierunki polityki walutowej w okresie międzywojennym*. Wiele lat po śmierci Autora (w 1991 r.) zdecydowała o publikacji III tomu *Historii rozwoju ekonomiki* Edwarda Taylora.

Problematykę naukową Jej prac, choć charakteryzującą się różnorodnością zainteresowań Pani Profesor, nadać można wspólny wymiar i zaliczyć do teorii finansów, teorii pieniądza, bankowości oraz międzynarodowych stosunków finansowych.

Pani Profesor nie zabiegała nigdy o uzyskanie tytułu naukowego profesora, ale cieszyła się w całym środowisku finansowym w Polsce najwyższym autorytetem merytorycznym i moralnym. Od czasów, kiedy to w okresie Polski Ludowej pełniła rolę współorganizatora i sekretarza – prywatnego w istocie rzeczy – seminarium naukowego prof. Edwarda Taylora, stała się strażnikiem wartości

intelektualnych i wartości moralnych poznańskiego środowiska finansowego. Rolę tego strażnika wypełniała Pani Profesor do końca swoich dni, zarówno na macierzystej Uczelni, jak i w Poznańskim Towarzystwie Przyjaciół Nauk.

Dorobek publikacyjny Pani Profesor obejmuje około 150 pozycji, w tym 11 książek, publikowanych w prestiżowych wydawnictwach i czasopismach. Uszczegóławiając problematykę badawczą Profesor Zenobii Knakiewicz, należy szczególnie podkreślić skorelowanie prowadzonych badań ekonomicznych ze zmianami zachodzącymi w polskiej gospodarce – ustrojowymi, systemowymi, własnościowymi czy instytucjonalnymi – a także z przemianami w zakresie międzynarodowych stosunków finansowych. Głębokie zrozumienie problematyki finansów oraz historii myśli ekonomicznej odzwierciedliła Pani Profesor w rozprawie doktorskiej *Deflacja polska 1930-1935*. Praca ta, opublikowana w 1967 r. należy – jak powszechnie wiadomo – do książek najczęściej cytowanych przez pracowników Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. Teza tego doktoratu – w wielkim uproszczeniu – „iż zastosowanie deflacyjnej metody zwalczania kryzysu gospodarczego nie jest właściwe”, do dzisiaj zachowuje aktualność, a nawet zyskuje na znaczeniu.

Za tę rozprawę Pani Profesor w 1968 r. otrzymała nagrodę indywidualną Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego. Jej głęboka znajomość problematyki finansów znalazła swój wyraz m.in. w akademickim podręczniku o zasięgu krajowym *Finanse*, którego była współautorem, a który aż trzykrotnie (1967, 1971, 1979) wyróżniony został nagrodą zespołową Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego.

Reagując na zmiany w międzynarodowych stosunkach finansowych, Profesor Zenobia Knakiewicz przygotowała w 1971 r. bardzo interesujące merytorycznie i poznawczo opracowanie dla Rady Polityki Ekonomicznej i Społecznej: *Nowa międzynarodowa jednostka walutowa – Prawo specjalnego ciągnięcia Międzynarodowego Funduszu Walutowego*.

Jej swoisty sposób postrzegania funkcjonowania pieniądza w gospodarce od początku lat 80. znalazł wyraz w Jej rozprawie habilitacyjnej *Teorie pieniądza niezależnego i ich zastosowanie* również wyróżnionej w 1983 r. indywidualną nagrodą Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Tezy w niej zawarte są równie aktualne, jak w przypadku pracy doktorskiej, zwłaszcza w obliczu współczesnych problemów strefy euro – a więc mówiąc Jej językiem – poligonu doświadczalnego pieniądza niezależnego.

Rozpoczęty w 1989 r. okres transformacji ustrojowej nie mógł obyć się bez naukowego zaangażowania się Pani Profesor w jego przebieg i zachodzące w nim procesy. Profesor Zenobia Knakiewicz była jednym ze współautorów książki *Drogi wyjścia z polskiego kryzysu gospodarczego*, wskazując w niej m.in. kierunki działań dostosowawczych systemu finansowego i polityki pieniężnej do nowych warunków gospodarowania. W 1992 r. książka ta otrzymała nagrodę zespołową Ministra Szkolnictwa Wyższego i Nauki.

W nurt przemian ustrojowych wpisało się także kilka kolejnych opracowań Pani Profesor. Opublikowana w 1997 r. pozycja *Bank Polski i Narodowy Bank Polski w gospodarce polskiej. Próba refleksji*, zamieszczona w monografii *Od Grabskiego do Balcerowicza. Systemy pieniężne w gospodarce polskiej*, czy też opracowanie *Teoretyczne podłoże systemów pieniężnych. Od monometalizmu i bi-metalizmu do współczesnych systemów pieniężnych* zaprezentowane w pracy *Finanse, banki i ubezpieczenia w Polsce u progu XXI wieku* w 2000 r. Tematyka kolejnego opracowania, poświęconego ważnym zagadnieniom transformacji systemowej w Polsce, dotyczyła *Ograniczenia skuteczności polityki pieniężnej w Polsce w drugiej połowie lat 90-tych* i zostało opublikowane w monografii *Finanse, bankowość i ubezpieczenia* wydanej przez AE we Wrocławiu.

Swoj dar wnikliwego obserwatora i komentatora rzeczywistości w zakresie polityki pieniężnej i międzynarodowych stosunków finansowych ukazała również Pani Profesor w ostatnich latach – koncentrując się na problematyce dotyczącej różnych aspektów funkcjonowania euro. Znalazło to swoje odzwierciedlenie m.in. w artykule *Teoretyczne podłoże kreacji i regulacji euro*, opublikowanym w „Ruchu Prawniczym, Ekonomicznym i Socjologicznym” (z. 4/2004). Monografia *Współczesny pieniądz w teorii i praktyce*, napisana po redakcją Profesor Zenobii Knakiewicz (wydana dwukrotnie: w 2006 i 2008 r.), zawiera również rozdziały Jej autorstwa, poświęcone walucie euro: *Mechanizm regulacji płynności w euro systemie* oraz *Teoretyczne podłoże tworzenia euro i kształtowania jego zasobów*. Rozważania Pani Profesor na temat euro znaleźć także można w opracowaniu *Czym jest euro i system, którego jest zwornikiem*, zamieszczonym w 2010 r. w monografii *Bankowość w Unii Europejskiej – szanse i zagrożenia*, będącej Księgą Jubileuszową z okazji 80 rocznicy urodzin prof. Władysława Jaworskiego.

Nie można wreszcie nie wspomnieć o złożonej niedawno w wydawnictwie monografii, napisanej pod redakcją Pani Profesor, zatytułowanej *Teorie pieniądza – od pieniądza towarowego do fiducjarnego*.

Już ten krótki przegląd działalności naukowej i publikacyjnej Pani Profesor ukazuje głęboką wiedzę teoretyczną, związaną z realizowaną płaszczyzną badawczą, umiejętność łączenia jej z praktyką gospodarczą, z mającymi w niej miejsce zmianami w sferze bankowości i finansów, i to nie tylko w Polsce, lecz również w skali międzynarodowej. Naukowa jakość wielu Jej prac predestynowała je do otrzymania kilku indywidualnych oraz zespołowych nagród Ministra Szkolnictwa Wyższego i Nauki, na co szerzej już wskazano. Jako wyraz uznania i docenienia wiedzy Pani Profesor potraktować należy również powołanie Jej w latach 1992-1997 na członka Rady Naukowej przy Prezesie NBP.

Na podkreślenie zasługuje, oprócz naukowego i badawczego, kronikarskie zacięcie Pani Profesor, znajdujące wyraz we wzruszających, powstałych z Jej inicjatywy, opracowaniach z lat 1997, 2001, 2006 *Byli wśród nas. Wspomnienia i biogramy*, przygotowywanych pod Jej redakcją.

Umiejętności kronikarskie odzwierciedliła również Pani Profesor w odniesieniu do swoich mistrzów i nauczycieli. W 1986 r. napisała wstęp i opracowała rękopis pracy *Józef Zajda. Kierunki polityki naukowej w okresie międzywojennym* wydanej następnie przez PWN, zaś w 2007 r. dokonała wyboru tekstów i opatrzyła wstępem opracowanie *Edward Taylor. Dylematy metodologiczne teorii ekonomii*, wydane w ramach serii: *Klasyki nauki poznańskiej*.

Pani Profesor przez długie lata kształtowała umysły i serca młodzieży akademickiej. Prowadziła różnorodne zajęcia dydaktyczne m.in. z Finansów, Współczesnych systemów pieniężnych, Nauki o pieniądzu, Międzynarodowych stosunków finansowych; realizowała je ze swadą i humorem, pobudzając do myślenia. Pani Profesor do młodzieży miała zawsze bezpośredni i serdeczny stosunek. Była niezwykle uzdolnionym, ale zarazem niezwykle wymagającym nauczycielem. Nie tolerowała nieuctwa.

Życzliwość Pani Profesor, budząca powszechny szacunek i sympatię przejawiała się na wielu płaszczyznach. Od sympatycznego uśmiechu do współpracowników, czy pań w dziekanacie, do czasem trudnych, ale życzliwych pytań na Radzie Wydziału. Wykładnikiem Jej życzliwości były bardzo często prowokowane przez nią na Radzie Wydziału Ekonomii dyskusje związane z tytułami prac doktorskich, ich celami i tezami; pragnęła po prostu pomóc młodszym kolegom i ich promotorom. Pani Profesor zawsze prezentowała swoje zdaniem, nie narzucając go jednak innym, tylko traktując jako propozycję, czekając na wyjaśnienia i kontrargumenty.

Inspirujące poznawczo były prowadzone przez Panią Profesor seminaria magisterskie; Pani Profesor zawsze służyła swoim magistrantom pomocą, nie przepuszczając zarazem żadnej „niedoróbki”. Stąd strona merytoryczna i formalna prac jej wychowanków zawsze była na najwyższym poziomie. Każda obronę swego magistranta bardzo Pani Profesor przeżywała. Profesor była promotorem 180 prac magisterskich oraz 3 rozpraw doktorskich.

O wielkości Profesor Zenobi Knakiewicz tak jak każdego uczonego i nauczyciela akademickiego przesądzają Jej dzieła i Jej uczniowie, będący nadzieją pięknie się rozwijających – ku wielkiej radości Pani Profesor – a także Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu – nauk o finansach.

Profesor Zenobia Knakiewicz była niestrudzonego społecznikiem; aktywnie uczestniczyła w życiu Uczelni oraz pełniła szereg ważnych funkcji poza Uniwersytetem Ekonomicznym. Twórczą aktywność na polu społecznym zawsze traktowała Pani Profesor jako powinność czy wręcz obowiązek.

Śp. Prof. Zenobia Knakiewicz była nie tylko wybitną uczoną, o wielkim autorytecie, ale przede wszystkim była człowiekiem niezwyklej dobroci, pracowitości, i niespotykanej już chyba współcześnie, wyjątkowej, wręcz męczącej uczciwości. Była także wielką patriotką i osobą głęboko wierzącą.

Żegnamy Panią Profesor o wyrazistych poglądach i zasadach, która bardzo kochała pracę i szczególnie ceniła prawdę i uczciwość oraz osoby bezinteresownie czyniące dobro, a także cnoty obywatelskie, solidność, punktualność i poczucie odpowiedzialności.

Przepiętni szczerą wdzięcznością zachowamy Śp. Profesor Zenobię Knakiewicz w trwałej i wdzięcznej pamięci.

Waldemar Czternasty, Jan Sobiech